

Mezinárodní politika ve východní a jihovýchodní Asii a v pacifické oblasti

Sežere je drak?

Východní Asie

Geograficky patří: Čína, Tchaj-wan, Japonsko, Severní Korea (KLR), Jižní Korea, Mongolsko

Kulturně, ale už ne geograficky: Malajsie, Singapur, Vietnam

Subregion asijského kontinentu, který může být definován geograficky nebo kulturně

Geograficky tato oblast leží na ploše **12 000 000 km²**, což je 28 % kontinentu Asie a je o 15 % větší než Evropa

Více než **1,5 miliardy lidí**, což je přibližně 40 % asijské populace a čtvrtina celosvětové populace=>oblast patří mezi **nejvíce zalidněná místa na světě** - hustota zalidnění ve východní Asii je **130 obyvatel/km²**, což je přibližně trojnásobná průměrná hustota zalidnění na světě

Kulturně zahrnuje ty společnosti, které byly po dlouhou dobu ve sféře vlivu čínské kultury, respektive je ovlivňoval: silný historický vliv klasické čínštiny, Konfucianismus a Neo-konfucianismus, buddhismus, taoismus

Kombinace jazyka, politické filosofie a náboženství (stejně tak jako umění, architektury, svátků, atd.) přesahuje geografické vymezení východní Asie

Východní Asie=Dálný východ, který popisuje geografickou pozici oblastí vůči Evropě. spíše než oblast v rámci Asie

Jihovýchodní Asie

Poloostrov Zadí Asie + Malajský (+ ostrovy – Velké Sundy, malé Sundy, Filipíny, Moluky)

Rozloha: 4,5 mil km²

Nejlidnatějším státem regionu je Indonésie s 220 mil obyvatel – 4. na světě.

ASEAN – politická, hospodářská spolupráce

Bohaté nerostné zdroje - **zásoby rud, zemního plynu, ropy.**

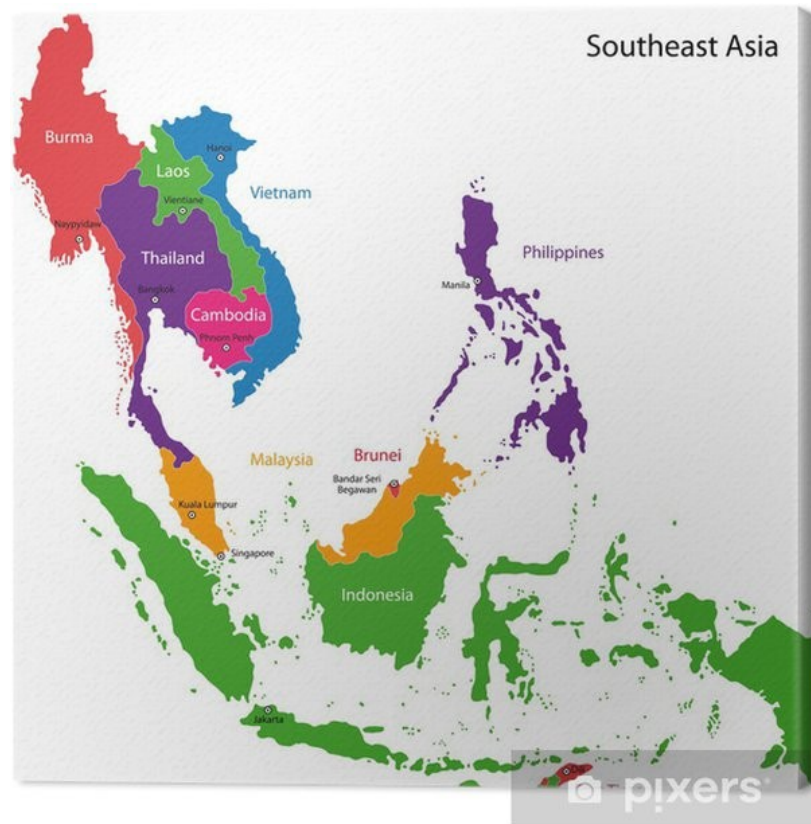
Asijští tygři - skupina nově industrializovaných asijských zemí s rychlým ekonomickým růstem – od 80. let 20. století.

Dvě vlny

1. Jižní Korea, Hong-Kong, Singapur a Tchaj-wan – zpočátku levné spotřební zboží, dnes hitech produkce.

2. Thajsko, Malajsie, Indonésie, Filipíny a Vietnam – spotřební zboží a agrární produkce, snaha o hitech.

Singapur – jeden nejvyspělejších států světa – systémový rival liberální (neomarxistické) demokracie – úspěšný autoritářský stát.

Pacifická oblast

Součást neformálního asijsko-pacifického regionu

Austrálie, Nový Zéland + malé ostrovní státy a závislá území + USA (Havaj)

Austrálie - 7,617,930 km² pevninské Austrálie, 25,4 mil. obyvatel

Světová ekonomická velmoc - roku 2020 třináctou největší na světě (dle nominálního HDP) a sedmáctou největší v HDP v paritě kupní síly na hlavu.

Australský HDP tvoří 1,2 % světové ekonomiky. Australská ekonomika má již postindustriální charakter, terciární sektor vytváří 65 % HDP.

Tradiční těžební průmysl - 13,5 % HDP. Zemědělství - 2 % HDP.

Nový Zéland – 268 700 km², 5 mil. obyvatel

Nový Zéland je vyspělá země. Patří mezi země s vysokou životní úrovní.

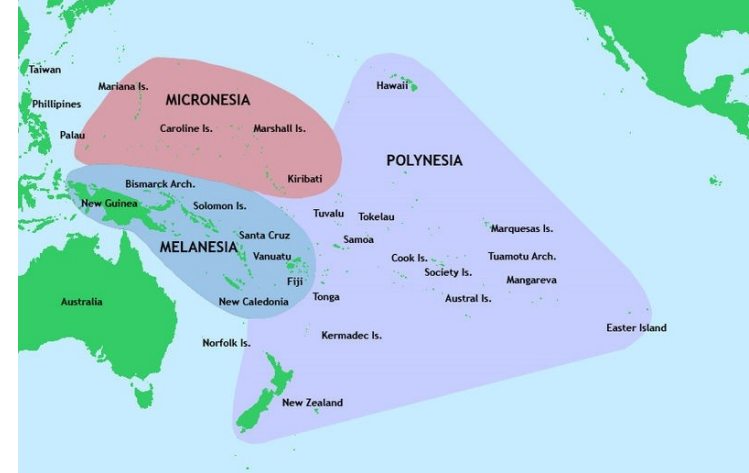
Zemědělská země s rozvinutým sektorem služeb.

Novozélandský průmysl je založen hlavně na zpracování zdejších mléčných produktů, plodin, masa a ryb.

Průmysl: výroba látek, hliníku a umělých hmot.

Hlavními obchodními partnery Nového Zélandu jsou Austrálie, Japonsko, USA, členské státy Evropské unie a Spojené království.

Austrálie a NZ – úzké bezpečnostní vazby s USA

Japonsko

Rozloha: 377 835km², **počet obyvatel:** 125mil ob, **hlavní město:** Tokio.

Národnostně homogenní, více než 99 % obyvatel tvoří Japonci

Rozděleno na pět oblastí, největšími ostrovy jsou Honšú, Hokkaidó, Kjúšú, Šikoku a souostroví Rjúkjú, ze kterých je nejvýznamnější ostrov Okinawa.

50. let 19. stol. se nuceně otevřelo světu - moderního stát.

Po čínsko-japonské válce v letech 1894 – 95 a rusko-japonské válce 1905 patřilo na začátku 20. stol. ke světovým velmocím a vstoupilo do světové politiky

Začátkem 30. let Japonsko na Dálném východě rozpoutalo konflikt, vedoucí v roce 1941 k napadení USA a k totální porážce Japonska ve 2. světové válce (Hirošima a Nagasaki)

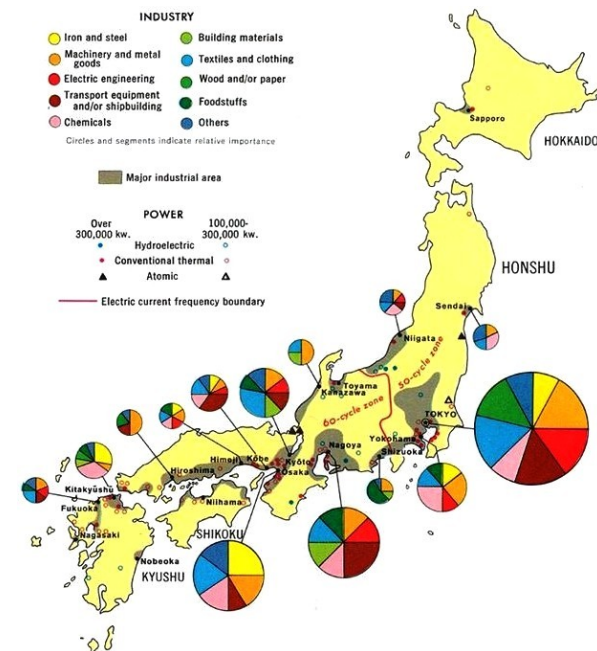
Díky poválečným reformám se Japonsko znovu zařadilo mezi nejvyspělejší a nejmocnější státy světa.

Vysoce rozvinutý průmyslový stát s intenzivním zemědělstvím

Ekonomické hrozby: přílišná závislost na importu surovin a jejich cenách na světových trzích

Významné centrum vědy a výzkumu.

Světově důležitý vývozce kapitálu, investic a vyspělých technologií.

Japonská zahraniční politika ve studené válce

4 principy ZP Japonska

1. Vnucený pacifismus

Bez armády – síly sebeobrany – postupně eroduje, Japonsko de facto armádu má.

V šedesátých letech japonská vláda sama rozhodla o omezení japonských vojenských výdajů na 1 % HDP a stanovení takzvaných tří nejaderných principů – Japonsko nebude vyrábět a vlastnit jaderné zbraně ani s nimi obchodovat.

2. Bezpečnostní aliance s USA

1951 – bezpečnostní smlouva s USA – atomový deštník.

Přestože Spojené státy byly touto smlouvou vázány pomoci Japonsku v případě jeho napadení, pro Japonsko smlouva podobnou povinnost pro případ napadení Spojených států neukotvovala.

Ústupky – umístění amerických základen v Japonsku a zřízení nevelkého počtu japonských ozbrojených sil.

3. Normalizace vztahů s Čínou

Společná čínsko-japonská deklaráce z 29. září 1972 - navázání diplomatických vztahů, poté Smlouvou o míru a přátelství roku 1978.

Ekonomická spolupráce.

ZP ČLR se posunula od ideologických otázek k ekonomické modernizaci a pragmatismu. Mezi lety 1977 a 1981 se vzájemný obchod ztrojnásobil a dosáhl výše přes 10 miliard dolarů.

V roce 1975 se stalo Japonsko pro Čínu zásadním obchodním partnerem. V průběhu osmdesátých let bylo Japonsko druhým největším obchodním partnerem ČLR, hned po Hongkongu. **Investice japonského kapitálu, transfer technologií a dovoz surovin do Japonska.**

Charakter ekonomik obou zemí se v tomto období efektivně doplňoval a Japonsko začalo do ČLR investovat mimo jiné formou rozvojových půjček a grantů.

4. Exportně orientovaná hospodářská politika.

Japonsko po studené válce: ZP v 90. letech - USA

Spojenectví a partnerství s USA je pro Japonsko nejvýznamnějším zahraničním vztahem - se snaží ho příliš nenarušovat vzájemnými obchodními spory.

Základní disharmonie - funkce a využití japonských ozbrojených sil. USA podporují jejich větší nasazení při zahraničních kampaních.

Žádost USA o nasazení japonských os. v Perském zálivu – japonské NE - finanční podpora této operace, 13 USD se stalo zdaleka největším přispěvatelem.

Uvolnění ústavních restrikcí na zahraniční působení přišlo v roce 1992 - schváleno nasazení japonských jednotek v rámci misí OSN. V Mosambiku, Golanských výšinách, Východním Timoru a Nepálu.

Po událostech 11. září 2001 - premiér Džuničiró Koizumi - nutnost revize dosavadních zákonů.

Rychlé povolení vysílání japonských sil do zahraničí i mimo mise OSN. Toto rozhodnutí umožnilo jejich nebojovou účast v Afghánistánu a posléze v Iráku.

Spor: 50 000 amerických vojáků na základnách USA, zejména na ostrově Okinawa.

Ostrov zůstal pod americkou správou i po navrácení nezávislosti Japonsku v roce 1951 a měl tento statut mít podle původního plánu natrvalo.

Díky dlouhodobému diplomatickému úsilí byly ostrovy v roce 1972 Japonsku vráceny, ovšem za cenu zachování funkčnosti amerických základen.

Japonsko po studené válce: ZP v 90. letech Rusko

V důsledku kapitulace Japonska v roce 1945 - územní zisky SSSR v oblasti Sachalinu a Kurilských ostrovů (Rusko o ně přišlo v letech 1904/05)

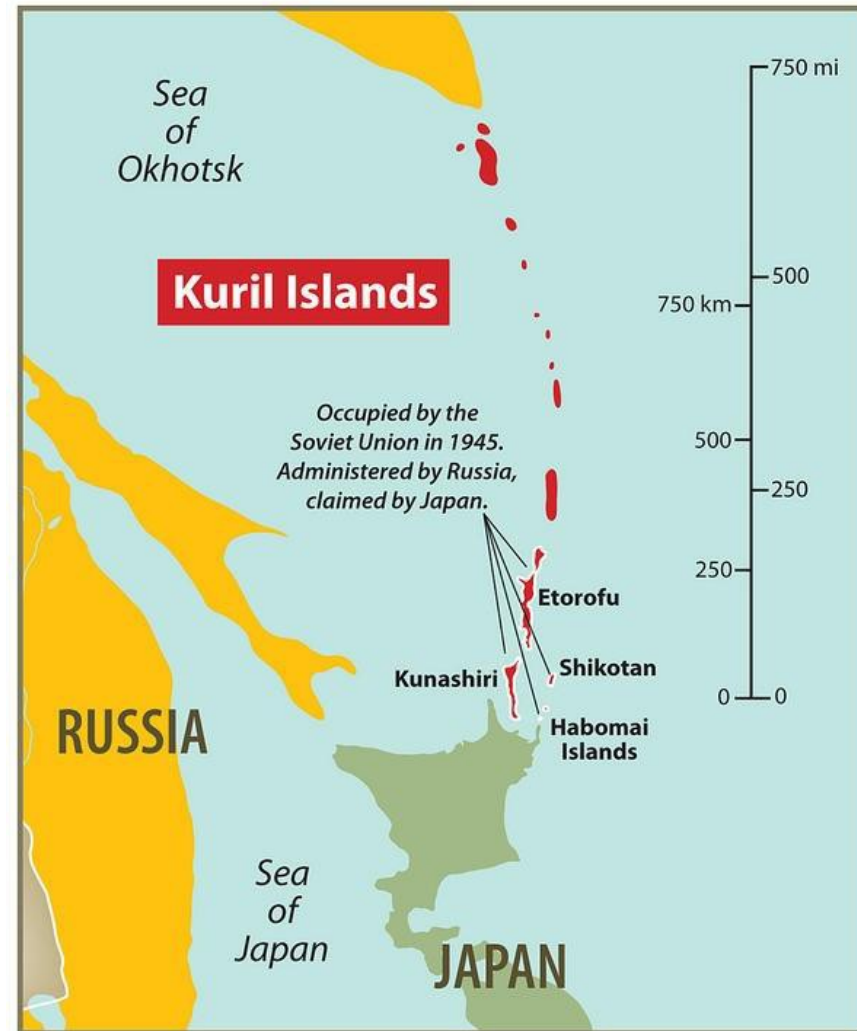
Kurilské ostrovy jsou dodnes sporným bodem vzájemných vztahů a hlavním důvodem pro fakt, že dodnes nebyla mezi oběma zeměmi uzavřena mírová smlouva.

Obě strany vedou spor o několik větších ostrovů u severního okraje Hokkaida a mají s nimi rozdílné hospodářské i vojenské zájmy.

Ani jedna ze stran neuznává jakékoli právní nároky oponenta na dané území - blokuje diplomatický postup – **výhodné pro Rusko, které území kontroluje!**

Názor japonské veřejnosti na Rusko, které je vnímáno jako zaostalá a barbarská země, před jejímiž expanzivními snahami je nutno být neustále na pozoru.

Rusko zdroj surovin pro japonskou ekonomiku a potenciálním trhem.

Japonsko po studené válce: ZP v 90. letech - Čína

Japonsko od Číny přebíralo vlivy, přesto si ale uchovalo kulturní svébytnost. Japonsko nikdy nezažilo čínskou invazi jako Korea a Vietnam, proto sem čínské vlivy přicházejí pomalu.

1937-45 – brutální japonsko-čínská válka – zatěžuje vztahy dodnes.

Diplomatické vztahy byly mezi Japonskem a Čínou vyostřené od roku 1972, kdy Japonsko dostalo zpět do správy ostrovy ve Východočínském moři, na které si kromě Japonska a Číny dělal nárok Tchaj-wan.

V počátku 90. let Japonsko prosazovalo politiku smířlivosti vůči Číně.

3 prvky: posílení obchodních vztahů s Čínou, přizpůsobení historického postoje realitě, zejména v otázce japonské agrese v Číně a snaha o vyvarování se bezpečnostní konkurence s ČLR.

90. léta: čínské demonstrace vlastní síly nebyly Japonci zrovna vítány. Snaha o převzetí kontroly nad ostrovy Senkaku v roce 1992, testy jaderných zbraní v roce 1995 a rozsáhlé vojenské cvičení u pobřeží Taiwanu a Okinawy.

2008 – u končena rozvojová pomoc poskytovaná Číně Japonskem.

Figure 1 – Japan, its neighbours and territorial disputes

Source: EPRS.

Vývoj konfliktu na korejském poloostrově

V roce 1985 se KLDŘ stala signatářem Smlouvy o nešíření jaderných zbraní a podvolila se kontrolám ze strany Mezinárodní agentury pro atomovou energii (MAAE).

Rozpad SSSR – hospodářský kolaps KLDŘ – nevedlo to ke změně politiky Kim Ir-sena.

V 1991 se KLDŘ s Jižní Koreou dohodla na naprosté absenci jaderných zbraní na Korejském poloostrově.

1992 - O rok později ale objevila inspekce Mezinárodní agentury pro atomovou energii nesrovnalosti v severokorejském jaderném programu.

KLDŘ oznámila úmysl odstoupit od Smlouvy o nešíření jaderných zbraní, k čemuž nakonec nedošlo.

První jaderná krize na poloostrově.

USA se v roce 1994 podařilo vyjednat s KLDŘ dohodu, díky které došlo ke zmrazení severokorejského jaderného programu výměnou za uvolnění uvaleného embarga a za pomoc s vybudováním lehkovodních reaktorů.

Ve stejném roce se dostal k moci Kim-Čong-il, syn zesnulého vůdce Kim Ir-sena.

Pod vládou jeho syna Kim Čong-ila se země téměř zhroutila a vypukl hladomor, který stál podle některých odhadů až 5 milionů životů.

V roce 2000 došlo ke zmírnění napětí a i k prvnímu summitu Sever-Jih v Pchjongjangu.

Vietnam

Vietnam – 100 mil. obyvatel

šestnáctou nejlidnatější zemí na světě, třicátou osmou největší ekonomikou na světě.

Z hlediska ekonomického výkonu na obyvatele je však stále **rozvojovou zemí se středním příjmem – 2800 HDP nominálně, 8 250 USD dle parity kupní síly.**

Rychlost průměrného růstu HDP na hlavu činí z Vietnamu druhou nejrychleji se rozvíjející zemí na světě hned za Čínou.

Ambice stát se v horizontu dvaceti let vyspělou průmyslovou zemí.

Vietnamský ekonomický úspěch je založen na přílivu zahraničních investic a budování exportního průmyslu využívajícího levnou pracovní sílu.

V posledních letech lze ale pozorovat příliv investic s vyšší přidanou hodnotou.

Vietnam je členem zóny volného obchodu ASEAN zahrnující 10 zemí s více než 600 mil. spotřebitelů.

Vietnam a vztahy s USA

Přestavba – 1986 - vládou přijata reformní opatření tzv. Doi Moi - ekonomická restrukturalizaci.

Konec studené války – výzva pro Vietnam – rozpad východního bloku – ztráta obchodních a bezpečnostních partnerů.

Ukončením orientace na socialistický blok a mezinárodní izolace se vietnamská ekonomika otevřela zahraničním investicím, v důsledku čehož začala dynamicky růst.

Aby se Vietnam mohl lépe integrovat do světové ekonomiky, bylo zapotřebí, aby zlepšil dosavadní vztahy s USA.

Normalizace vztahů - 1995 - Bill Clinton

Pragmatická kooperaci - podpisu bilaterálních a multilaterálních obchodních smluv.

Vietnam snaží omezit rozpínavost Číny, která si nárokuje oblast Jihočínského moře.

Vietnam ve Spojených státech amerických spatřuje vhodného spojence – od 2000 – pravidelné návštěvy na vysoké úrovni.

Vietnam a Čína: složitá historie

Vietnam (resp. Annam) byl vždy v orbitu tributárního systému Čínských vládců, kteří vnímali sami sebe jako ochránce ideálního a harmonického mezistátního systému – vazal Číny.

Formálně se Vietnam odpoutal od čínského vlivu až francouzskou kolonizací, konkrétně po podpisu smlouvy **z Tiencinu roku 1885**, která ukončila čínsko-francouzskou válku a uznala francouzský protektorát nad Vietnamem.

Teritoriální spory, které jsou dnes jedním z hlavních spouštěčů napětí ve vztazích mezi Čínou a Vietnamem, se začaly rýsovat již během Vietnamské války. V roce 1974 proběhla tzv. bitva o Paracelské ostrovy, ve které Čína porazila jednotky Jižního Vietnamu a ostrovy okupovala, přičemž tento stav trvá dodnes.

Na konci roku 1978 vpadly vietnamské jednotky na území Kambodži s cílem svrhnout vládu Rudých Khmerů. Čína vnímala intervenci v Kambodži jako snahu Sovětského svazu – Vietnamského spojence – „rozšířit svá chapadla až do jihovýchodní Asie“

Čína začátku roku 1979 poslala své jednotky do Vietnamu.

Po krátkých bojích na hranicích, ve kterých však padly tisíce vojáku na obou stranách, se čínské jednotky stáhly a obě země vyhlásily vítězství.

Vietnam a Čína: hráči na asijské šachovnici

Potyčky na čínsko-vietnamských hranicích pokračovaly až do roku 1991.

Dosud nejvýznamnější krize, která vznikla na základě námořního incidentu, nastala v červnu 2011, kdy čínská loď podle vietnamských úřadů úmyslně zpřetrhala kabely lodi Viking II, která prováděla seismický průzkum pro společnost Petrovietnam.

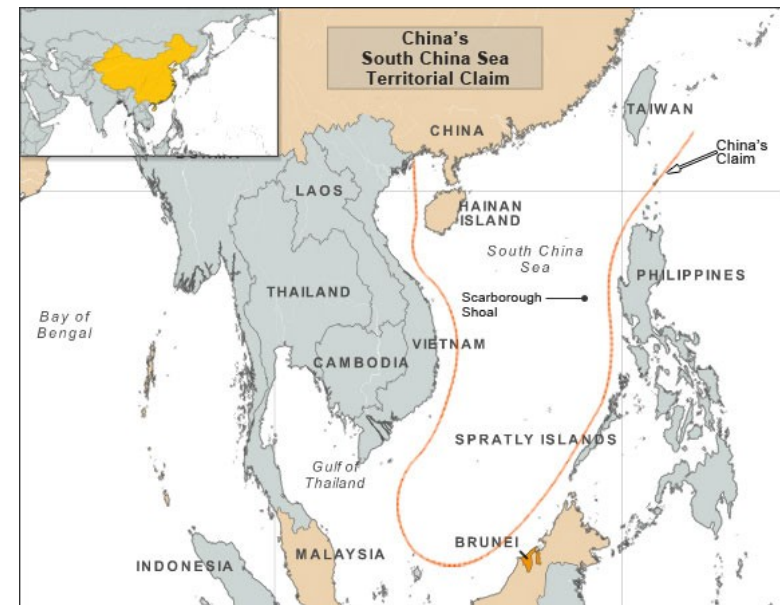
V říjnu 2012 - Dohoda základních principů při urovnávání námořních záležitostí, ve které zdůraznily, že budou usilovat o vytvoření „zóny míru, přátelství a spolupráce“ v Jihočínském moři.

2012 byla založena horká linka přímo pro řešení námořních incidentů.

Ostré reakce vyvolalo také rozhodnutí čínské vlády z července 2012 o povýšení administrativního statusu města Sansha, které se nachází na ostrově Yongxing v Paracelském souostroví.

Dle nového statusu je Sansha na úrovni prefekturního města a měla by vykonávat administrativu nad územím, které si nárokuje nejen Vietnam, ale i Filipíny.

Problém exkluzivních ekonomických zón v jihočínském moři.

Ekonomické pozadí konfliktu v jihočínském moři

Úmluva UNCLOS

UNCLOS totiž udává státu výhradní právo na čerpání mořských a podmořských zdrojů v rámci své exkluzivní ekonomické zóny, která dosahuje až 200 námořních mil od vlastního pobřeží.

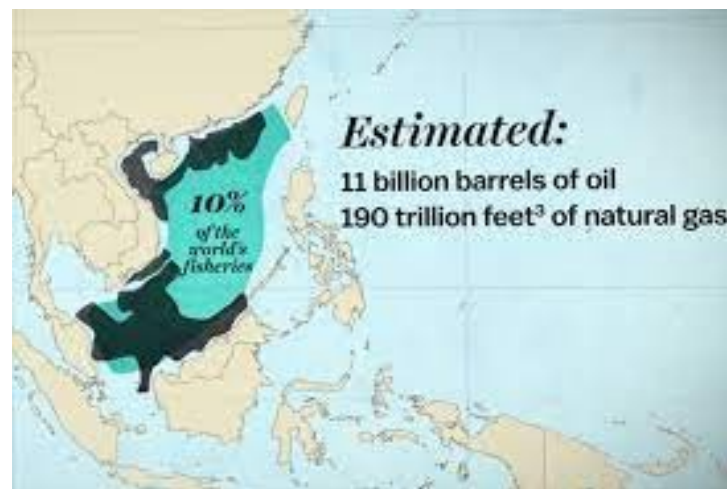
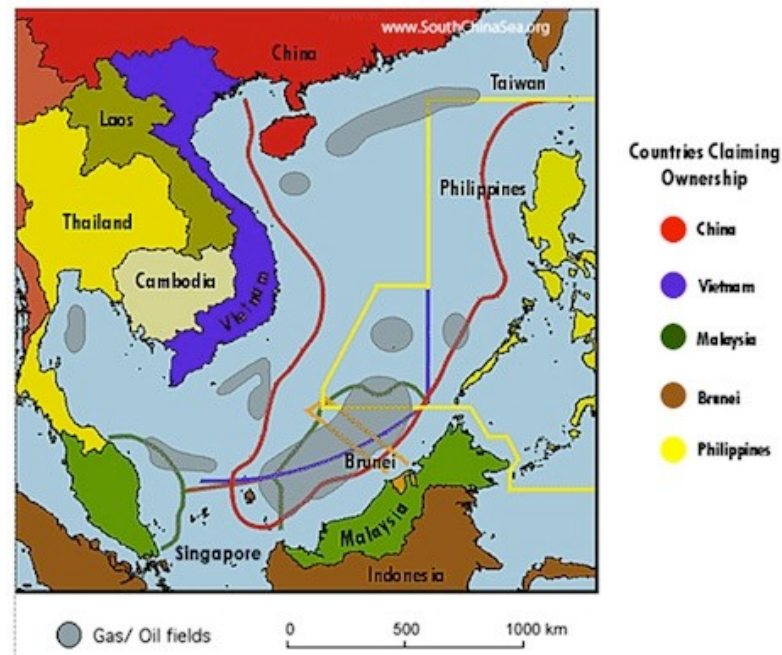
Zásoby ropy a zemního plynu, které se v příslušných zónách nacházejí.

Odhady množství zásob ropy a zemního plynu v Jihočínském moři se liší – americký Úřad pro energetické informace (EIA) předpokládá, že se v oblasti nachází 11 miliard barelů ropy a 190 bilionů krychlových stop zemního plynu.

Pro vietnamskou ekonomiku je přístup k těmto zdrojům klíčový, neboť ropa a zemní plyn tvoří zhruba 30 % vietnamského HDP.

Komunistická strana Vietnamu - obdobný problém jako ta čínská – hospodářství země musí růst, aby se zamezilo nepokojům a strana tak mohla nadále zastávat výlučné postavení.

Vietnam, stejně jako Čína - využívat nacionalistických sentimentů uvnitř společnosti, aby odpoutal pozornost od vnitřních hospodářských problémů a zároveň vytvořil určitý tlak na svého severního souseda.

Čínský přístup

Ekonomická a politická síla Číny jednoduše znemožňuje multilaterální vyjednávání o teritoriálních sporech v oblasti Jihočínského moře.

Peking zastává paradigma dvou „ne“ – tedy „žádná multilaterální diskuze“ a „žádné zmezinárodnění“ problému územních sporů.

Čína preferuje řešení incidentů a konfliktů na bilaterální bázi, čímž může logicky během jednání uplatňovat svou pozici síly.

Faktory

Vývoj technologií, který umožňuje průzkum a těžbu surovin z dříve nedostupných podmořských oblastí;

Rostoucí námořní síla Číny a z toho plynoucí sebevědomí;

Proti-čínské nacionalistické sentimenty uvnitř vietnamské nebo filipínské společnosti;

Bezzubost regionálních multilaterálních institucí a mezinárodního mořského práva.

Podobné konflikty ve sporných vodách, budou v oblasti Jihočínského moře stupňovat.

Australský faktor

Charakteristickým rysem australské zahraniční politiky je tedy silná fixace nejprve na Velkou Británii a později na Spojené státy.

Orientace podmíněná kulturní a bezpečnostní závislostí na anglo-americkém prostředí, začala být postupem času revidována.

Užším hospodářské propojení s asijskými zeměmi.

Léta 1983-1996. V sousedství Austrálie se utvořila skupina čtyř ekonomických tygrů (Singapur, Hongkong, Jižní Korea a Tchaj-wan), s nimiž země rozvíjela čilé obchodní a diplomatické vztahy.

Období pravicových vlád premiéra Johna Howarda (1996-2007) se zahraničněpolitický kurs Austrálie orientoval opět jednoznačně na USA.

Události kolem 11. září 2001 a následná válka proti terorismu, do které se Austrálie velmi aktivně zapojila. Není náhodou, že se Austrálie cítila oslovena hrozbou terorismu a islámského fundamentalismu (připomeňme teroristické útoky na Bali z roku 2003 nebo projevy radikalizace islámu v Indonésii).

Zredukovalo australské angažmá v regionálních seskupeních a mezinárodních organizacích (APEC, NAFTA, ASEAN, WTO a OSN).

v roce 2007 se moci chopila levice pod vedením Kevina Rudda a začala diverzifikovat jednostrannou zahraniční politiku svých předchůdců.

Australský faktor II.

1. **Udržení a rozvíjení dobrých vztahů se Spojenými státy.** USA jsou pro Austrálii strategickým partnerem a garantem bezpečnosti.

Smluvním základem této bezpečnostní a obranné spolupráce je smlouva ANZUS (Austrálie, Nový Zéland a USA ji podepsaly v roce 1951).

2. **Posílení vztahů k asijským státům** bez toho, aby byla ohrožena australská identita. Tato priorita je odrazem nutnosti rozvíjet samostatnější zahraniční politiku, která musí reflektovat proměny mocenských posunů v Asii.

Australský zahraniční obchod se odvíjí z 60 procent s asijskými zeměmi a nejpozději od roku 2007 je Čína nejvýznamnějším obchodním partnerem Austrálie. Vztah k Číně je však silně ambivalentní. Austrálie je bohatá na nerostné suroviny a obchodní i investiční agresivita Číňanů ji vede k ostražitosti.

Kromě hospodářských vztahů sleduje Austrálie také politickou spolupráci v rámci regionálních uskupení, jakými jsou ASEAN, APEC (Asijsko-pacifické hospodářské společenství).

3. **Posílení angažmá v mnohostranných organizacích.** Austrálie kandiduje na místo nestálého člena Rady bezpečnosti OSN pro období 2013/2014. Kromě toho je celkem aktivní v rámci skupiny G 20, která si mimo jiné klade za cíl překonat světovou ekonomickou krizi.

Hlavními zahraničněpolitickými partnery Austrálie jsou dle důležitosti USA, Čína, Japonsko, Indie a Indonésie

ASEAN

Sdružení národů jihovýchodní Asie - ASEAN

Založen **8. srpna 1967**, kdy se ministři zahraničních věcí pěti zemí – Filipín, Malajsie, Thajska, Indonésie a Singapuru –tzv. Bangkockská deklarace.

Brunej, Filipíny, Indonésie, Kambodža, Laos, Malajsie, Myanmar, Singapur, Thajsko a Vietnam.

Samotný ASEAN byl založen 8. srpna 1967, kdy se ministři zahraničních věcí pěti zemí – Filipín, Malajsie, Thajska, Indonésie a Singapuru – sešli v Bangkoku a podepsali tzv. Bangkockou deklaraci.

Skupina zemí ASEANu se snažila vytvořit jednotný trh a integrovat se do světové ekonomiky.

Státy ASEANu čítají množství ekonomických zón. Patří mezi ně například průmyslové a ekoprůmyslové zóny a parky, speciální ekonomické zóny či technologické a inovační oblasti.

Cíl – jednotný trh.

